

**RADA
EVROPSKÉ UNIE**

**Brusel 22. ledna 2010 (04.02)
(OR. en)**

5614/10

**ENV 30
AGRI 23
DEVGEN 27
PI 7
FORETS 10
ONU 4
PECHE 9
RECH 18**

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Jordi AYET PUIGARNAU, ředitel, za generální tajemnici Evropské komise
Datum přijetí:	20. ledna 2010
Příjemce:	Pierre de BOISSIEU, generální tajemník Rady Evropské unie
Předmět:	Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Varianty koncepce a cíle EU v souvislosti s biologickou rozmanitostí po roce 2010

Delegace naleznou v příloze dokument Komise KOM(2010) 4 v konečném znění.

Příloha: KOM(2010) 4 v konečném znění

EVROPSKÁ KOMISE

V Bruselu dne 19.1.2010
KOM(2010) 4 v konečném znění

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Varianty koncepce a cíle EU v souvislosti s biologickou rozmanitostí po roce 2010

1. Úvod

Biologická rozmanitost – různorodost ekosystémů, druhů a genů – je přírodním bohatstvím Země. Tvoří nedílnou součást udržitelného rozvoje, protože poskytuje životně důležité statky a služby, např. potravu, pohlcování uhlíku a regulaci vodních zdrojů, které jsou základem hospodářské prosperity, sociálního blahobytu a kvality života. Spolu se změnou klimatu představuje ubývání biologické rozmanitosti celosvětově největší ekologickou hrozbu a způsobuje výrazné hospodářské ztráty i zhoršení životních podmínek.

V roce 2001 si EU stanovila cíl *zastavit do roku 2010 ubývání biologické rozmanitosti v EU*. V roce 2002 se přihlásila ke globálnímu cíli výrazně zpomalit do roku 2010 ubývání biologické rozmanitosti na celém světě. Následně zesílila opatření zaměřená na zpomalení ubývání biologické rozmanitosti a v roce 2006 přijala Komise akční plán EU pro biologickou rozmanitost, aby pokrok v této oblasti urychlila¹.

Je však jasné, že i přes veškeré dosud vynaložené úsilí EU svého cíle nedosáhne².

Na svém zasedání v březnu 2009 ve složení pro životní prostředí vyzvala Rada k vytvoření nové koncepce a vytyčení nového cíle EU v souvislosti s biologickou rozmanitostí na základě mezinárodních diskusí o globální koncepci pro biologickou rozmanitost po roce 2010, ke kterým přispívá, jako součásti aktualizovaného strategického plánu, jenž má být přijat do konce roku 2010 za účelem provedení Úmluvy OSN o biologické rozmanitosti.

V uplynulých měsících se konaly konzultace se zúčastněnými stranami týkající se vývoje politiky v oblasti biologické rozmanitosti po roce 2010. V rámci EU představovala milník konference zúčastněných stran na vysoké úrovni organizovaná Komisí ve dnech 26. a 27. dubna 2009 v Aténách. Výsledné „poselství z Atén“ zdůrazňuje potřebu stanovení cíle pro období po roce 2010.

Toto sdělení je prvním krokem ke splnění tohoto úkolu. Představuje varianty vývoje koncepce a cíle EU po roce 2010. Jeho smyslem je usnadnit další diskuse na toto téma určením hlavní problematiky a rozvržením práce potřebné ke stanovení a dosažení ambiciózních cílů EU. Na základě těchto diskusí a další práce, která má podložit výběr jednoho z různých ambiciózních cílů EU, předloží Komise do konce roku strategii EU na ochranu biologické rozmanitosti.

2. DŮVODY PRO OCHRANU BIOLOGICKÉ ROZMANITOSTI

2.1. Stav a vývoj biologické rozmanitosti v Evropě a ve světě

Několik odborných studií³ potvrzuje, že biologická rozmanitost na celém světě zůstává vážně ohrožena, jelikož ubývá stokrát až tisíckrát rychleji, než je běžné. Více než třetině posuzovaných druhů hrozí vyhynutí a během posledních 50 let se podle odhadů zhoršil stav 60 % ekosystémů Země, což se negativně podepsalo na ekosystémových službách, které jsou na nich závislé. Ohrožena je i biologická rozmanitost moří a přitom zhruba 90 % biomasy planety žije v oceánu. Největší negativní dopad na biologickou rozmanitost má ničení přírodních stanovišť, jejich fragmentace a poškozování způsobené změnami ve využívání půdy, nadměrné využívání přírodních zdrojů, neudržitelné postupy (např. nadměrný rybolov),

¹ KOM(2006) 216.

² KOM(2008) 864.

³ „Growing within limits“, Netherlands Environmental Assessment Agency (Růst v rámci možností; Nizozemská agentura pro posuzování dopadů na životní prostředí), říjen 2009; „Millenium Ecosystem Assessment“ (Posouzení ekosystémů na konci tisíciletí), 2005; „IUCN Red List“ (Červený seznam Světového svazu ochrany přírody), listopad 2009.

rozšiřování invazivních druhů, acidifikace oceánů, znečišťování životního prostředí a stále více i změna klimatu. Ubývání biologické rozmanitosti urychluje současná míra růstu populace a rostoucí spotřeba na osobu společně s nedostatečně rozvinutými tržními strukturami a institucemi, které by optimálně přidělovaly přírodní zdroje. To vede k tomu, že přírodní zdroje jsou spotřebovávány rychleji, než je možno je nahradit.

Je stále zřejmější, že mnoho ekosystémů se dostává nebo již dostalo do stavu, který není možno zvrátit⁴. Stejně jako by zvýšení celosvětové teploty o dva stupně nad hodnoty před industrializací vedlo ke katastrofální změně klimatu, měl by pokles biologické rozmanitosti pod určitou hranici dalekosáhlé následky pro samotné fungování planety. Tyto hranice se stále definují, ale už teď je vědecké obci jasné, že současná rychlost ubývání biologické rozmanitosti ohrožuje budoucí dobré životní podmínky v EU i na celém světě.

Posouzení stavu druhů a stanovišť v Evropě z hlediska jejich ochrany ukazují, že i přes některé úspěchy se celková situace nadále zhoršuje. Z prvního rozsáhlého posouzení evropských nejvíce zranitelných stanovišť a druhů chráněných v rámci směrnice o stanovištích vyplývá, že pouze u 17 % je stav z hlediska jejich ochrany příznivý podle požadavků směrnice. Travinná stanoviště, mokřady, oblasti ústí řek a pobřežní stanoviště jsou ohrožena nejvíce⁵. Alarmující je rovněž rychlost ubývání biologické rozmanitosti moří. V případě ekosystémových služeb v EU lze například prokázat, že se snižuje schopnost některých druhů orné půdy ukládat uhlík, a to těch, které jsou závislé na biologické rozmanitosti půdy⁶. K zachování a posílení ekosystémů, jejichž služby jsou pro společnost všeobecně nepostradatelné, jsou zapotřebí vhodné formy hospodaření s půdou a námořní správy. Ubývání pobřežních mokřadů může také zapříčinit ztrátu důležitých mořských a pobřežních ekosystémových služeb, které poskytují například slané bažiny.

2.2. Důsledky ubývání biologické rozmanitosti

Kromě své vnitřní hodnoty má biologická rozmanitost rovněž „hodnotu“ díky ekosystémovým službám, kterými jsou například poskytování potravy a vody, zajišťování přirozené ochrany před povodněmi a bouřemi a regulace klimatu.

Rozsah důsledků ubývání biologické rozmanitosti pro životní prostředí se pohybuje od mikroskopických změn po zhroucení celých ekosystémů a služeb, což by mohlo mít dopad na náš budoucí blahobyt. Přestože není zcela jasné, jakou roli hraje biologická rozmanitost při zajišťování fungování ekosystému, lze z vědeckých poznatků vyvodit, že ekosystémy vyznačující se velkou různorodostí druhů jsou produktivnější, stabilnější a odolnější, méně zranitelné z hlediska vnější zátěže a tlaku a přispívají k celkové lepší funkčnosti ekosystému⁷. Protože příroda je jak nejúčinnějším regulátorem klimatu, tak největším úložištěm uhlíku, ohrožuje ubývání biologické rozmanitosti klimatické cíle. Silné a odolné ekosystémy představují naše životní pojištění proti změně klimatu a přirozený nástroj ke zmírňování jeho následků a přizpůsobení se jim⁸.

⁴ „A safe operating space for humanity“ (Bezpečné životní podmínky pro lidstvo), *Nature*, 23. září 2009. KOM(2009) 358.

⁵ CLIMSOIL: http://ec.europa.eu/environment/soil/review_en.htm.

⁶ „Biodiversity and ecosystem functionality“ (Biologická rozmanitost a fungování ekosystémů), *Nature*, 12. července 2007.

⁷ „Convenient solutions to an inconvenient truth: ecosystem-based approaches to climate change“ (Vyhovující řešení pro nevyhovující pravdu: přístupy ke změně klimatu založené na ekosystémech), Světová banka, 2009; „TEEB Climate Issues Update“ (Aktuální otázky problematiky klimatu v rámci studie Ekonomika ekosystémů a biologické rozmanitosti), září 2009; „The Natural Fix? The role of ecosystems in climate mitigation“ (Přirozený nástroj? Úloha ekosystémů při zmírňování změny klimatu), UNEP (Program OSN pro životní prostředí), červen 2009.

S ubýváním biologické rozmanitosti a zhoršováním ekosystémů jsou rovněž spojeny ekonomické náklady, které byly donedávna do velké míry přehlíženy. Odhaduje se, že ročně ubude ekosystémových služeb v hodnotě 50 miliard EUR a že do roku 2050 budou nahromaděné ztráty sociálního blahobytu odpovídat 7 % HDP⁹. Biologická rozmanitost nemá pouze svou vnitřní hodnotu, ale je i zdrojem ekosystémových služeb přinášejících do ekonomiky cenné vstupní hodnoty, které na trzích často nejsou uznávány. Služby ekosystémů je proto třeba náležitě oceňovat. Tato skutečnost je rovněž i hlavní předběžné zjištění mezinárodní studie „Ekonomika ekosystémů a biologické rozmanitosti“¹⁰.

Jelikož biologická rozmanitost nabízí mnoho stejných služeb jako člověkem vyvinutá technologická řešení a často za výrazně nižších nákladů, přináší ochrana a obnova biologické rozmanitosti nákladově efektivní možnosti ke zmírňování změny klimatu či přizpůsobení se změně klimatu¹¹. Přírodní zdroje tvoří vstupní materiál velké řady ekonomických činností, proto může obnova jejich stavu a podpora jejich využívání zvýšit produktivitu nebo otevřít nové možnosti růstu v rámci procesu ekologické inovace.

Biologická rozmanitost a ekosystémové služby zásadním způsobem přispívají k dobrým životním podmínkám. Dávají obživu milionům lidí po celém světě a hrají zásadní roli při snižování chudoby a dosahování rozvojových cílů tisíciletí. Biologická rozmanitost představuje základní zdroj potravy. Genetická rozmanitost chrání zejména před ztrátami na úrodě způsobenými škůdci a chorobami a před změnou klimatu, a tudíž i zajišťuje dostupnost potravin. V Evropské unii vedlo omezení použití zemědělských postupů příznivých pro biologickou rozmanitost ke ztrátě některých důležitých ekosystémových služeb ve venkovských oblastech a ke snížení plochy úrodné zemědělské půdy. Opouštění půdy způsobilo ekonomické a sociální ztráty zejména na venkově. Pokud jde o mořské prostředí, nacházejí se v podobné situaci i některé rybářské komunity, které vážně postihl nadměrný rybolov. Budou-li se ekosystémy nadále zhoršovat, jsou ohrožena pracovní místa v těchto oblastech. Pobřežní ekosystémy pomáhají snižovat citlivost měst a vesnic v pobřežních oblastech vůči extrémním jevům počasí, zmírňují erozi pobřeží, poskytují zdravé životní podmínky pro rybí populace a mají schopnost ukládat ve velké míře oxid uhličitý.

2.3. Úspěchy a nedostatky současné politiky

Biologická rozmanitost je klíčovou prioritou EU v oblasti životního prostředí a její cíle jsou začleněny do strategie EU pro udržitelný rozvoj. Cíl EU pro rok 2010 dal hlavní podnět k vytvoření akčního plánu pro biologickou rozmanitost v roce 2006 a ke zvýšení úsilí zaměřeného na úplné provedení směrnice EU o ptácích a směrnice EU o přírodních stanovištích, které společně tvoří páteř právních předpisů EU v oblasti ochrany přírody. Úspěchem se stala soustava EU Natura 2000, která zahrnuje 17 % území EU a je největší sítí chráněných oblastí na světě. Ekosystémový přístup je založen na rámcové směrnici o vodě¹² a rámcové směrnici o strategii pro mořské prostředí¹³, jejichž cílem je dosažení dobrého stavu

⁹ KOM(2009) 400.

¹⁰ „TEEB Interim Report“ (Předběžná zpráva ke studii Ekonomika ekosystémů a biologické rozmanitosti), květen 2008; „TEEB for Policy-Makers“ (Ekonomika ekosystémů a biologické rozmanitosti pro zákonodárce), listopad 2009: <http://www.teebweb.org>.

¹¹ Například investice do obnovy tropických pralesů přinášejí velký zisk: typické náklady se pohybují kolem 3 500 USD na hektar, zatímco střízlivé odhady ročních výnosů z veřejných statků a služeb těchto ekosystémů, zahrnujících zachycování uhlíku a ochranu před povodněmi a erozí, se pohybují kolem 7 000 USD na hektar.

¹² Směrnice 2000/60/ES.

¹³ Směrnice 2008/56/ES.

ekosystémů s ohledem na narůstající negativní vlivy. Další přínosy plynuly a nadále budou plynout z provádění právních předpisů, které se zaměřují na snižování určitých znečišťujících látek, a dalších právních předpisů, které biologickou rozmanitost příznivě ovlivňují, dále ze snah, aby byla problematika biologické rozmanitosti lépe zohledňována i v jiných politických oblastech, např. ve společné rybářské politice od její reformy v roce 2002, a z větších finančních možností ve prospěch biologické rozmanitosti v rámci různých politik EU, včetně společné zemědělské politiky.

Byly také podniknuty kroky ke snížení dopadu výrobních a spotřebních zvyklostí na biologickou rozmanitost jak v EU, tak mimo ni. Například cílem akčního plánu pro udržitelnou spotřebu a výrobu je využít sil vnitřního trhu, zatímco záměrem akčního plánu pro prosazování práva, správu a obchod v oblasti lesnictví a navrhovaného nařízení, kterým se stanoví povinnosti hospodářských subjektů uvádějících na trh dřevo a dřevařské výrobky, je zastavit ubývání přírodního kapitálu.

Navzdory těmto úspěchům se však Evropské unii nepodařilo dosáhnout svého cíle na rok 2010 z několika důvodů, které je třeba řešit v rámci politiky pro biologickou rozmanitost pro období po roce 2010.

Zprv se ještě stále vyskytují **nedostatky v zavádění** soustavy Natura 2000, která bude na pevnině dokončena nejdříve v roce 2010 a v mořských oblastech v roce 2012. Ukázalo se, že konkrétní opatření v rámci právních předpisů EU v oblasti ochrany přírody mohou zvrátit ubývání ohrožených druhů a stanovišť, vyskytly se však problémy s jejich včasným prováděním, včetně nedostatku zdrojů přidělených na tyto účely.

Zadruhé pořád existují velké **mezery v oblasti politiky**. Je třeba vylepšit zejména politiky v oblasti půd a invazivních druhů, jelikož hrají zásadní úlohu při řešení problematiky ubývání biologické rozmanitosti. Dosud byly na úrovni EU v této souvislosti stanoveny požadavky podmíněnosti v rámci společné zemědělské politiky. Současná politika se dostatečně nezabývá ani ekosystémovými službami. Pro udržení těchto služeb nebudou stačit pouhá opatření na ochranu biologické rozmanitosti: vysoké stupně ochrany druhů a stanovišť jsou pouze jednou klíčovou složkou, avšak mnoho služeb je poskytováno mimo chráněné oblasti. Aby byla tato mezera vyplněna, vyhotoví Komise první soubor biofyzikálních map ekosystémových služeb a Evropská agentura pro životní prostředí (EEA) dokončí do konce roku 2010 probíhající kontrolu a měření ekosystémových služeb.

Kromě toho přispívají nařízení EU k tomu, aby byly dopady rozvoje infrastruktury a územního plánování v EU na životní prostředí co nejmenší. Další přínosy by mohly plynout z lepší koordinace v souladu se zásadou subsidiarity vedoucí k rozvoji „zelené infrastruktury“¹⁴ na 83 % území EU, které nespadá do soustavy Natura 2000, a k investicím do této infrastruktury. Takový přístup by vyžadoval obnovu ekosystémů do největší možné míry, aby se posílila jejich odolnost a zachovaly klíčové služby, které poskytují, a současně by přispěl k dosažení cílů ochrany a umožnil by členským státům přizpůsobit se změně klimatu. Komise propaguje a podporuje výměnu osvědčených metod jako základ pro vyvinutí strategie EU pro zelenou infrastrukturu po roce 2010.

Zatřetí, přestože bylo od doby přijetí cíle na rok 2010 shromážděno mnoho informací, zůstávají na všech úrovních – členské státy, EU a celosvětově – výrazné **nedostatky ve znalostech a údajích**. Vzhledem ke komplexnosti biologické rozmanitosti, kterou nelze

¹⁴ „Zelená infrastruktura“ je propojená síť přírodních oblastí zahrnující zemědělskou půdu, zelené stezky (greenways), mokřady, parky, lesní rezervace, původní rostlinná společenství a mořské oblasti, jež přirozeně regulují bouře, teplotu, riziko povodní a kvalitu vody, vzduchu a ekosystémů.

vyjádřit pouze jednou proměnnou, ale která vyžaduje vypracování souboru vzájemně propojených ukazatelů, se ke shromažďování, analýze a ověřování údajů nepřistupovalo uceleně. Kromě toho členské státy nepodávaly pravidelné zprávy v rámci směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích, ani pravidelně nemonitorovaly biologickou rozmanitost.

Nyní se začíná pracovat na vytvoření základního scénáře a s ním souvisejících ukazatelů v rámci EU a na celosvětové úrovni. Vyvíjí se soubor evropských ukazatelů, které budou společně s údaji získanými pro provádění směrnice o stanovištích pravděpodobně nejpokročilejší na světě. V červnu 2010 dokončí Evropská agentura pro životní prostředí první scénář EU pro biologickou rozmanitost, zahájí provoz Evropského informačního systému pro biologickou rozmanitost a vypracuje strategický plán k napravení nedostatků, především pokud jde o ukazatele ekosystémů a ekosystémových služeb. V mořském prostředí chybí poznatky o mnoha ekosystémech a stanovištích, druhy jsou nepopsány a znalosti o mořských genetických zdrojích jsou teprve v počátcích. Rámcová směrnice o strategii pro mořské prostředí povede k lepšímu posuzování a sledování změn v pobřežních a mořských ekosystémech, včetně změn vyvolaných změnou klimatu a dopady na biologickou rozmanitost, a měla by těžit z výsledků např. Evropské námořní sítě pro pozorování a sběr dat (EMODNET) a územního plánování námořních prostor.

Na celosvětové úrovni EU podporuje úsilí o vytvoření Mezivládní platformy pro biologickou rozmanitost a ekosystémové služby (IPBES), která by navázala na úspěch Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPCC). Měla by vést k jasné shodě potvrzením existujících vědeckých poznatků a přispět k začlenění biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb do procesů politického rozhodování a k jejímu zohledňování, aby byly pro lidstvo dlouhodobě zajištěny dobré životní podmínky. Rozhodnutí o tom, zda bude IPBES zřízena, se očekává na jaře 2010.

Začtvrté je nutno zlepšit **začlenění** problematiky biologické rozmanitosti do dalších politik. Vývoj biologické rozmanitosti je dobrým ukazatelem toho, že je lidská činnost a společnost šetrná k životnímu prostředí. Opatření prováděná za účelem řešení problémů v jiných politických oblastech se někdy ukázala být neslučitelná s cíli v oblasti biologické rozmanitosti, a měla dokonce i opačné účinky. Přínosy plynoucí z odolných ekosystémů jsou často přehlíženy. Je třeba podniknout více kroků k systematickému zapojení dalších odvětví do řešení problému ubývání biologické rozmanitosti a podpořit a měřit pokrok pomocí jasných ukazatelů. Politiky pro biologickou rozmanitost musí být soudržné s ostatními politikami a musí se vzájemně posilovat.

Prioritou je hledat řešení pro problémy uvedené v zelené knize o reformě společné rybářské politiky, aby bylo možno v roce 2012 představit ekologicky udržitelnou, vědecky podloženou politiku, efektivně se vypořádat s nadměrnou kapacitou a lépe přispívat k cílům v oblasti biologické rozmanitosti. Je nezbytné posilovat v rámci společné zemědělské politiky politiku rozvoje venkova za účelem rozvoje ekosystémových služeb zachováním a podporováním systémů zemědělství a lesnictví s vysokou přírodní hodnotou. Důležité rovněž bude optimalizovat využívání strukturálních fondů a posílit komplementaritu a součinnost různých prvků mechanismů spolufinancování ze strany Společenství a jiných mechanismů, aby se podpořilo dosahování cílů v oblasti biologické rozmanitosti ve všech regionech EU.

Především je třeba pokračovat v začleňování aspektů biologické rozmanitosti do vnější politiky a dalších politik úzce spjatých s problematikou biologické rozmanitosti. Kromě rostoucího úsilí snížit negativní dopad těchto politik na biologickou rozmanitost jak v EU, tak

v celosvětovém měřítku¹⁵ je třeba si lépe uvědomit důsledky ubývání biologické rozmanitosti pro dlouhodobou udržitelnost činností vyplývajících z těchto politik a rovněž i ekonomické přínosy pramenící ze zdravých ekosystémů. Zvýšené povědomí má proto zásadní význam pro rozvojové země, které jsou následky ubývání biologické rozmanitosti přímo postiženy.

Zapáté je nutno řádně posoudit potřeby **financování** biologické rozmanitosti v EU a zohlednit přitom přínosy ekosystémů pro blaho společnosti. V oblastech spadajících do soustavy Natura 2000 provádí Komise na základě informací poskytnutých členskými státy posouzení potřeby finančních prostředků na správu takových oblastí, aby získala přesnou představu o velikosti a rozdělování prostředků. První odhady ukazují, že je pokryto pouze 20 % celkové potřeby finančních prostředků na správu chráněných oblastí v Evropě. V tomto ohledu by členské státy, včetně členských států s rozsáhlými oblastmi zemědělské půdy s vysokou přírodní hodnotou a velkou biologickou rozmanitostí, mohly systematictěji využívat možnosti, které jim nabízí financování agroenvironmentálních opatření v rámci rozvoje venkova.

Nakonec je třeba také zohlednit otázku **spravedlnosti** v rámci EU i v celosvětovém měřítku. Vzhledem k tomu, že míra biologické rozmanitosti není všude stejná a vývoj se mezi jednotlivými regiony liší, není ani všude stejná potřeba řešit tuto problematiku. Z toho důvodu je nutný soubor odlišných politických nástrojů kombinující regulaci a tržní nástroje. Kromě důležitých zásad „znečišťovatel platí“ a „plně uhrazení nákladů“, které již jsou zakotveny v právních předpisech v oblasti životního prostředí, dává otázka spravedlnosti podnět k důslednějšímu uplatňování plateb za ekosystémové služby, aby byli odměněni ti, jejichž země tyto služby poskytuje, na rozdíl od těch, kteří je využívají.

Na celosvětové úrovni si EU klade za povinnost v roce 2010 úspěšně zakončit právě probíhající jednání v rámci Úmluvy OSN o biologické rozmanitosti ohledně přístupu ke genetickým zdrojům a spravedlivého a rovného rozdělení přínosů plynoucích z jejich využívání. Zavazuje se také k tomu, že dosáhne úspěchu při jednání o snižování emisí v důsledku odlesňování a znehodnocování lesů a zahrne aspekt ochrany jako nezbytný první krok k širšímu pojetí oceňování a odměňování ekosystémových služeb. Permakultura je považována za účinný přístup k ochraně a obnově biologické rozmanitosti, a měla by být proto prozkoumána a posílena. EU také musí plně posoudit dopad svých spotřebních zvyklostí na biologickou rozmanitost mimo své hranice.

3. VARIANTY KONCEPCE A CÍLE EU V SOUVISLOSTI S BIOLOGICKOU ROZMANITOSTÍ PO ROCE 2010

3.1. Cesta ke koncepci na rok 2050

Mezi zúčastněnými stranami panuje všeobecná shoda ohledně toho, co by mělo tvořit hlavní body nové dlouhodobé koncepce EU pro oblast biologické rozmanitosti. Koncepce by měla zahrnovat jasný časový rámec (až do roku 2050), odrážet naléhavost situace, v níž se biologická rozmanitost nachází, a upozorňovat na vnitřní a konkrétní hodnoty biologické rozmanitosti a význam služeb, které poskytuje. Měla by být srozumitelná a přijatelná pro veřejnost a měla by se vztahovat jak na EU, tak na celý svět.

Na základě těchto kritérií by se mohly při vypracovávání koncepce EU na rok 2050 použít následující prvky, které pomohou stanovit hlavní cíl a celou koncepci uskutečnit:

¹⁵ Podle ukazatele stopy EU odpovídá ekologická stopa EU 4,7 globálního hektaru na osobu, a vyžaduje tudíž dvojnásobnou biologickou kapacitu EU.

Biologickou rozmanitost a ekosystémové služby – přírodní bohatství Země – je třeba chránit, oceňovat a obnovovat do největší možné míry z důvodu jejich vnitřní hodnoty, aby mohly i nadále podporovat hospodářskou prosperitu a dobré životní podmínky a stejně tak zabránovat katastrofálním změnám spojeným s ubýváním biologické rozmanitosti.

Na celosvětové úrovni probíhají diskuse ohledně cíle na rok 2020. Na základě těchto skutečností je Komise toho názoru, že by EU měla stanovit cíl a níže uvedené varianty, přičemž rok 2020 bude představovat neměnnou proměnnou, aby její cíl získal při mezinárodních jednáních na důležitosti. Deset let je rovněž minimální doba potřebná pro návrh, provedení a posouzení opatření v oblasti biologické rozmanitosti, která často reaguje pomalu a velmi proměnlivě, a pro zajištění měřitelného a reálného pokroku. Kromě toho platí rok 2020 jako časové vymezení i pro další politiky pevně spjaté s politikou v oblasti biologické rozmanitosti.

Hlavní cíl pro rok 2020 by měl účinně přispívat k tomu, aby se koncepce stala skutečností; měl by být měřitelný, dosažitelný a efektivní z hlediska nákladů a měl by EU pomoci plnit mezinárodní závazky týkající se biologické rozmanitosti.

Některá z těchto kritérií jsou ve vztahu nepřímé úměrnosti. Například bude pravděpodobně jednodušší dosáhnout malého cíle, avšak je méně pravděpodobné, že se tím podaří zvrátit nepříznivou situaci biologické rozmanitosti. Tyto faktory je třeba porovnat, aby bylo možno posoudit vhodnost navrhovaných variant a rozhodnout o nejlepším cíli.

3.2. Různě náročné cíle

Níže jsou představeny čtyři varianty hlavního cíle na rok 2020 od nejméně náročného po nejnáročnější a neambicióznější cíl.

Varianta 1. Do roku 2020 výrazně zpomalit ubývání biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb v EU

Varianta 2. Do roku 2020 zastavit ubývání biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb v EU

Varianta 3. Do roku 2020 zastavit ubývání biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb v EU a do co největší míry je obnovit

Varianta 4. Do roku 2020 zastavit ubývání biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb v EU, obnovit je do co největší míry a zesílit snahy EU o zastavení ubývání biologické rozmanitosti na celém světě

Každý cíl bude mít na základě míry svých ambicí různé přínosy a náklady a bude vyžadovat vytvoření více či méně přísných politických opatření a nástrojů. Cíle vycházejí ze společného **politického základu**, který zahrnuje existující právní předpisy EU v oblasti ochrany přírody a biologické rozmanitosti a právní předpisy v dalších relevantních oblastech politiky, zejména klimatu a energetiky, společné zemědělské politiky a reformy společné rybářské politiky. Především je třeba využít všech příležitostí, které by mohly přispět k dosažení cílů politiky v oblasti biologické rozmanitosti a současně i přinést nákladově efektivní řešení ke zmírňování změny klimatu a přizpůsobení se jí. Protože k odstraňování určitých negativních dopadů na biologickou rozmanitost v EU je nutná i mezinárodní spolupráce, bude rovněž důležité plnit stávající mezinárodní závazky zejména v rámci mnohostranných dohod o životním prostředí, jako je Úmluva o stěhovavých druzích, Ramsarská úmluva o mokřadech a Dohoda o ochraně africko-euroasijských druhů stěhovavých vodních ptáků, a urychlit zřizování chráněných mořských oblastí na mezinárodní úrovni.

Všechny čtyři varianty vyžadují vytvoření **vědecky podložené referenční hodnoty** vyjadřující stav biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb v Evropě. To je nezbytná podmínka pro měření pokroku. Referenční hodnotu nebude tvořit jen jedno číslo, ale bude založena na současném stavu základních znaků biologické rozmanitosti: ochrana druhů a stanovišť, ekosystémů a nejdůležitějších ekosystémových služeb. Podobně si nelze vykládat „zastavení ubývání“ biologické rozmanitosti doslova, ale spíše jako udržování základních vlastností nad referenční hodnotou. Poznatky nutné ke stanovení jasné a spolehlivé referenční hodnoty již jsou k dispozici, ale je třeba převést tyto poznatky na konkrétní, měřitelné ukazatele schopné reagovat na politická opatření.

Rovněž se musí zintenzivnit **výzkum**, aby se vyplnily mezery v klíčových vědomostech. Ty se týkají ekonomických aspektů biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb, vývoje a zdokonalování ukazatelů umožňujících měřitelnost a určení, jak velkému tlaku může biologická rozmanitost odolat, než se její ztráta stane nevratnou, což by mohlo mít katastrofální následky. K tomuto úsilí by velkou měrou přispěla Mezivládní platforma pro biologickou rozmanitost a ekosystémové služby (IPBES), pokud bude v roce 2010 zřízena, ale nezbytná jsou i opatření na úrovni EU. Je třeba zintenzivnit a dokončit probíhající činnosti v souvislosti se všemi těmito otázkami.

Přestože musí ochrana a zachování biologické rozmanitosti zůstat hlavním pilířem politiky EU v oblasti biologické rozmanitosti, musí jakýkoli nový cíl zohledňovat úlohu ekosystémů a ekosystémových služeb. Současná politika sice již uznává význam ekosystémových služeb, které například tvoří důležitý prvek rámcové směrnice o strategii pro mořské prostředí jako součásti integrované námořní politiky EU¹⁶, tato skutečnost však zatím dostatečně nepodnítila tvorbu konkrétních opatření. Je důležité určit a posoudit klíčové ekosystémové služby a zohlednit je při stanovení budoucího cíle. Míra, do které budou zohledněny, vyplyne z toho, jak ambiciózní cíl bude stanoven, a bude se pohybovat od zachování po úplné obnovení.

(Varianta 1) Do roku 2020 výrazně zpomalit ubývání biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb v EU

Z této varianty by vyplýval politický postoj, že v blízké budoucnosti v EU nelze zastavit ubývání biologické rozmanitosti, a stanoví se tedy méně ambiciózní cíl spočívající ve „výrazném snížení rychlosti“ ubývání biologické rozmanitosti do roku 2020. Cílem by tedy bylo spíše zpomalit než zastavit ubývání biologické rozmanitosti. Z toho plyne, že stav biologické rozmanitosti by nemusel nutně zůstat nad referenční hodnotou. Díky rozšířenému časovému rámci by měla již provedená nebo právě prováděná opatření více času na to, aby začala účinkovat a přinášet výsledky. Opatření přijímaná za účelem dosažení cíle by mohla zohlednit nové poznatky a vývoj učiněný od doby stanovení cíle na rok 2010.

(Varianta 2) Do roku 2020 zastavit ubývání biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb v EU

Tato varianta by znamenala zachování současného cíle, lhůta pro jeho dosažení by se však prodloužila. Stejně jako první varianta by tato varianta poskytla více času již provedeným a prováděným opatřením, aby začala účinkovat, a umožnila by lépe zohlednit nové poznatky a vývoj. Cíl by byl stejný jako cíl na rok 2010: zastavit ubývání nejen biologické rozmanitosti, ale i ekosystémových služeb v EU. Dosažení tohoto cíle by vedlo k obnově určitých ekosystémů a služeb, které podporují.

¹⁶ KOM(2009) 540 v konečném znění, 15.10.2009.

(Varianta 3) Do roku 2020 zastavit ubývání biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb v EU a do co největší míry je obnovit

V této variantě je zachován současný cíl pro oblast biologické rozmanitosti a je prodloužena lhůta pro jeho dosažení do roku 2020. Zároveň se cíl rozšiřuje o potřebu zajistit, aby byly klíčové ekosystémové služby biologické rozmanitosti v EU poskytovány v dostatečné míře a aby byly obnoveny ekosystémy, které potřebné služby nezvládají poskytovat. Jak velké úsilí je v souvislosti se zachováním a obnovou třeba vyvinout, aby byl cíl dosažen, pomůže stanovit první seznam a mapa ekosystémových služeb významných pro EU, která bude vytvořena do konce roku 2010.

Cíle obnovy by mohly být stanoveny na základě požadavku uvedeného ve směrnici o stanovištích, aby byl dosažen příznivý stav druhů a stanovišť z hlediska jejich ochrany. Jako měřítko by mohl sloužit současný stav druhů a stanovišť, který byl nedávno posouzen v rámci podávání zpráv podle směrnice o stanovištích.

Tato varianta uznává vědecky podložený naléhavý požadavek, aby bylo další ubývání biologické rozmanitosti zastaveno, a zohledňuje význam ekosystémů, které jsou pro EU strategicky důležité.

(Varianta 4) Do roku 2020 zastavit ubývání biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb v EU, obnovit je do co největší míry a zesílit snahy EU o zastavení ubývání biologické rozmanitosti na celém světě

Tato varianta jde dále než varianta 3: uznává, že je v zájmu EU přijmout opatření na řešení ubývání biologické rozmanitosti nejen v rámci EU, ale i mimo její hranice. Vzhledem k tomu, že většina světové biologické rozmanitosti se nachází mimo EU, nebude pro odvrácení vážných následků neustálého ubývání biologické rozmanitosti v celosvětovém měřítku stačit řešení ubývání biologické rozmanitosti pouze v rámci EU. Tato varianta požaduje zesílení opatření EU na řešení krize celosvětové biologické rozmanitosti.

To s sebou může přinést opatření zaměřená na další snižování dopadu spotřebních zvyklostí EU na biologickou rozmanitost po celém světě a zvyšování úsilí o ochranu biologické rozmanitosti v jiných zemích i pomocí konkrétních nástrojů.

4. DALŠÍ POSTUP

Stanovením koncepce a cíle pro období po roce 2010 nic nekončí. Je to začátek procesu, jehož cílem je vyvinout novou strategii EU pro biologickou rozmanitost do té doby, než uplyne lhůta pro současný platný cíl.

Neexistuje žádný jednoduchý způsob, jak efektivně řešit ubývání biologické rozmanitosti. Je zapotřebí ucelený přístup založený na poznatcích, který se zaměřuje na řešení hlavních tlaků vyvíjených na biologickou rozmanitost a ekosystémové služby v konkrétních odvětvích – změny ve využívání půdy, nadměrné využívání přírodních zdrojů, invazivní druhy, znečišťování životního prostředí a změna klimatu. Pro každý druh zátěže, odvětví nebo ekosystému bude třeba v kombinaci s dílčími cíli přijmout nákladově efektivní opatření na odpovídající úrovni intervence, aby bylo možno dosáhnout požadovaných výsledků.

Jedno je již jasné: bude nezbytné přemýšlet o vyvážených politických řešeních šitých na míru pro jednotlivé konkrétní situace. Jinak řečeno, bude nutné provádět opatření na několika úrovních: mezinárodní, EU, vnitrostátní, regionální a místní. Nadále platí postoj zaujatý v rámci akčního plánu EU pro biologickou rozmanitost, pokud jde o sdílení odpovědnosti za provádění mezi všemi odvětvími a uzavírání partnerství s členskými státy. To bude vyžadovat účinný rámec řízení zahrnující všechny dotčené zúčastněné strany na různých úrovních.

Komise bude v průběhu roku 2010 pokračovat ve vytváření podkladů nutných pro přesné vymezení nového politického rámce EU, a to i prostřednictvím dalších konzultací se zúčastněnými stranami. To rovněž přispěje ke strategii a cílům EU v souvislosti s vyjednáváním budoucího mezinárodního rámce pro biologickou rozmanitost.